Priča sa Sela

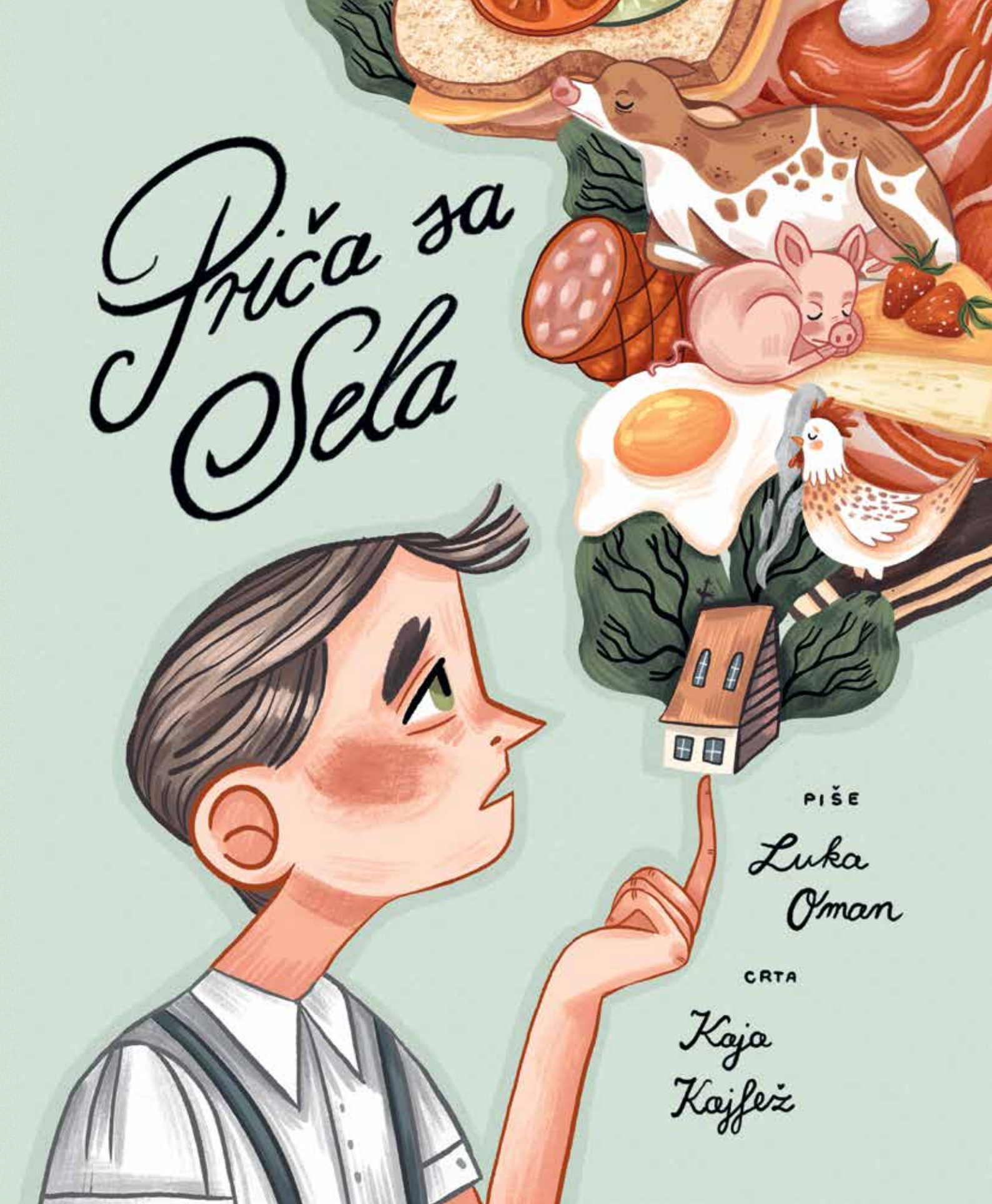

PIŠE

Luka Oman

CRTA

Kaja Kajfež

Autobiografska slikovnica za mlade i odrasle

Autor Luka Oman

predsjednik udruge Prijatelji životinja

Nakladnik Dvostruka Duga d.o.o.

P.P. 184, 10 001 Čakovec ~ www. dvostrukaduga.hr

Sunakladnik Udruga Prijatelji životinja

Jurišićeva ulica 25, 10 000 Zagreb
Saznaj tko su Prijatelji životinja na www.prijatelji-zivotinja.hr.

Urednica · Dizajn · Ilustracija Kaja Kajfež

Prilagodba teksta Vlatka Balaš Cerjak i Tamara Bing

Lektorica Snježana Klopotan Kačavenda

Prijelom Katja Matovina

Naklada 1000, god 2025.

Cip zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001129996.

Program je realiziran uz potporu Grada Zagreba i Fonda za kulturu Društva hrvatskih književnika.

PRIJATELJI ŽIVOTINJA

Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva

Priča sa Sela

PIŠE Luka Oman

CRTA Kaja Kajfež

Moja bolesna majka, u strahu da se ne vrati iz bolnice, šalje me na selo. Nisam očekivao da će polugodište petog razreda označavati za mene upoznavanje s dotad nepoznatom vrstom nasilja. Nakon što sam došao iz grada, „nevidljiva" bića i njihova patnja počeli su biti prisutni u mojem životu. Bilo je tu puno boli nanesene tim nedužnim stvorenjima.

Krava

mlijeko
KEKSI

Moja prva obaveza bila je odlazak po mlijeko, moje večernje zaduženje. Odmah sam krivo shvatio zadatak. Umjesto da mi je jedina briga bila dati novce i vratiti se s punom kanticom mlijeka, počeo sam brinuti zbog krava kojima je to mlijeko oduzeto. Postavljao sam pitanja za koja se ispostavilo da su vrlo neugodna, jednako kao što su za mene bili i odgovori.

Zašto je krava na lancu i *gdje je tele* nisu pitanja koja se očekuju od dječaka kojega bi trebao zanimati samo nogomet i koji treba prihvatiti stvari onakve kakve jesu, surove i nepravedne.

Svinja

Rekli su mi da će biti jako veselo, no svu okrutnost ljudskog odnosa prema životinjama doživio sam tada, na kolinju. Pripremali su se noževi i kante, pila se rakija. Svi su bili napeti, kao da slijedi neki veliki trenutak. I stigao je.

Tri muške osobe, uz moju baku, počele su navlačiti svinju iz tijesne, izmetom zaprljane prostorije, jedinog prostora koji je poznavala od svojeg nedavnog rođenja. Svinja je imala i ime. Baka ga je zvala Rogo. Njegova braća nisu. Bezimeni, prodani su ubrzo nakon rođenja, za odojke.

Sjećam se kada su se tek rodili. Bili su veseli, igrali se skrivača u slami i radoznalo gledali kroz prozor, koji je bio tako visoko da su kroz njegovo prljavo staklo mogli vidjeti samo nebo s oblacima i suncem, čiju toplinu nikada nisu osjetili.

Sjećanje na čin koji su doživjeli ubrzo nakon što su ugledali svijet i dalje me progoni. Neću zaboraviti njihovo stravično urlikanje, uzaludno zapomaganje dok su im rezali nježnu kožu, iznimno sličnu ljudskoj, i iščupali testise. Škarama su im odrezali zube, što je izgledalo jednako grozno. Njihovi krikovi i trzaji boli još i danas u meni bude tugu.

Sjećam se i njihovih natečenih, sitnih tijela i ponovnog dolaska veterinara zbog teške upale kod jednog od praščića. Na moje pitanje zašto se to radi, baka je imala spreman odgovor: meso bi inače smrdjelo. Meni je već počelo smrdjeti. Počeli su mi smrdjeti ljudski postupci, dok sam razmišljao o onome o čemu se ne razmišlja, o onome što se ne preispituje.

A njihova majka? Rogo ju nije imao dugo uz sebe. Nedugo nakon prodaje njegove male braće doživjela je trenutak koji je sada čekao njega. Taj trenutak nisam vidio, samo dijelove njezina mrtvog tijela u škrinji i podrumu te njezino salo u kanti za mast. Rogu je majka ubijena, no redovito ju je jeo u napoju kojim ga je baka hranila s obzirom na to da su ondje završavali i svi naši ostaci ručka i večere.

Rogu su nasilno izvukli van. Ugledao je zelenilo trave. Prvi i zadnji put u svojem životu stao je na zemlju. Rogo je krenuo plakati, njegovi krikovi bili su strašni. Molio je za milost. Pokušavao je ostati na nogama znajući da ga ne čeka ništa dobro kada ga polegnu. Ubrzo su mu ljudska koljena pritisnula tijelo, a nož su mu zabili u vrat. Krikovi su postali grgljanje vlastite krvi. Trava je promijenila boju u crveno. Krvave ljudske ruke i trzaji jadnoga Roge zadnji je trenutak njegova života koji sam vidio.

Trebalo mi je vremena da shvatim kako me baka šalje na kat po lavor. Kao u transu, udaljio sam se. Na katu sam naišao na goste iz Njemačke koji su uplakani držali ruke na ušima i u nevjerici virili kroz prozor prema dvorištu. Izustili su: „Horror, primitiv!" Trčeći po stepenicama s lavorom natrag u dvorište, razmišljao sam o značenju tih riječi, tuzi koju su osjećali i stravi kojoj se ponovno približavam.

U dvorištu više nije bilo svinje koja se zvala Rogo. Njegovo tijelo već je ležalo u koritu iz kojega se pušila vrela voda, dok su bakine ruke bile zauzete struganjem dlaka s opečene kože. Uskoro je beživotno tijelo bilo i raspolovljeno, a crijeva nabacana u tačke pored. Shvatio sam da lavor po koji sam išao nije bio potreban; baka me je samo htjela maknuti od scene za koju vidljivo nisam bio spreman. Pitao sam se trebam li biti, treba li itko biti spreman i kako se postaje spreman. Baka mi je dala odgovor, a da ga nisam niti tražio: „Drugi put, i ti ćeš sudjelovati."

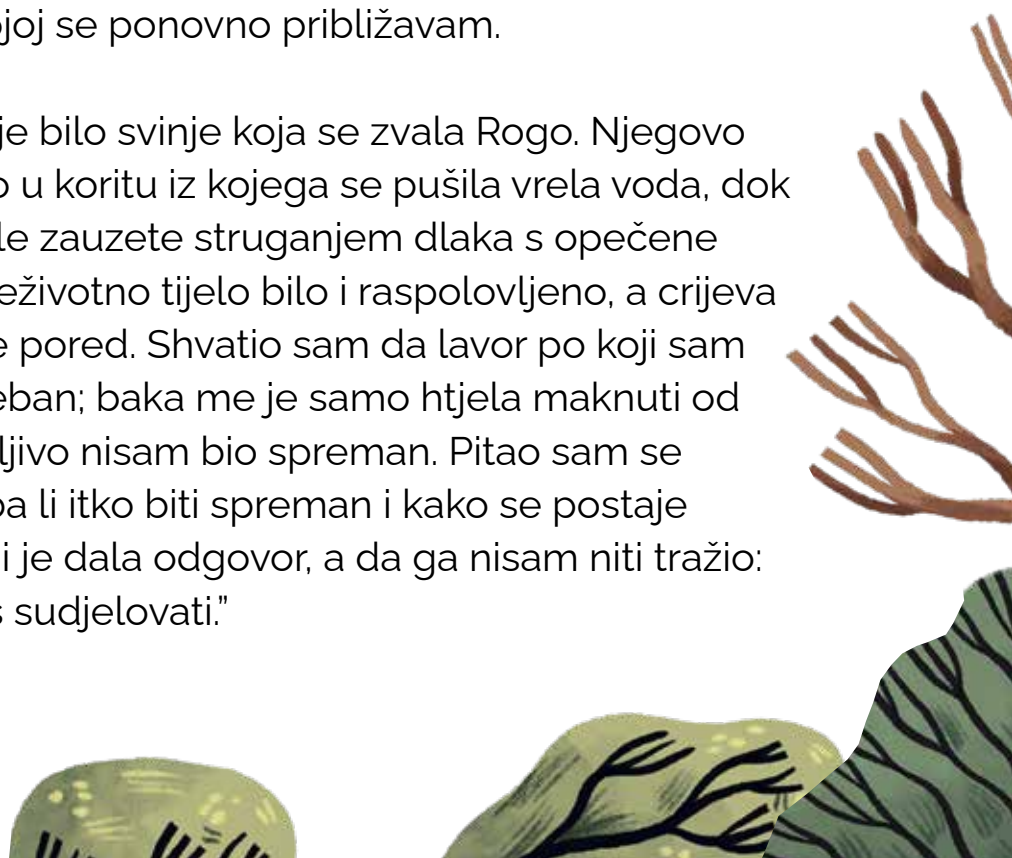

Došlo je vrijeme ručka. Izgubio sam tek, nisam mogao jesti Rogu. Otišao sam na kat gdje se također ručalo. Na tanjurima nije bilo Rogovo tijelo, no bilo je tijelo nekog drugog, nekada živog bića bez imena, ali jednako željnog života. Odmah sam osjetio koliko je to neispravno. Ipak, našao sam način da nastavim živjeti jedući druge. Pronašao sam opravdanje i shvatio da ga uopće nije teško naći. Mogao sam sve potisnuti, pa čak i očvrsnuti, kako to ljudi i rade.

Pilici

Susjeda preko puta, majka troje djece, vrlo draga, uvijek spremna pomoći. Iako živi na selu, nikada u svojem dvorištu nije imala životinje. Njezin muž odlučio je da je vrijeme da nabave kokoši, zapravo piliće iz kojih će narasti njegovi obroci. Donijevši odluku i uime svoje žene, jednoga dana u garaži je ostavio punu kutiju malih žutih pijukalica. Susjeda ih je odmah prigrlila brinući se da im bude dobro, koliko im može biti dobro bez majke. Ubrzo su dobili i svoja imena.

Uvijek sam se pitao kako ih razlikuje. Meni su svi bili jako slični, no ona je uvijek ponavljala da je svaki različit po ponašanju, svojim željama, pa i izgledu. Odgađala je i odgađala dan kada „moraju" biti zaklani jer im je svrha da postanu meso, a ne da imaju vlastiti smisao života. Nije imala snage sama ih ubiti, oduzeti im život u njihovoj mladosti. To su bila njezina djeca koju je gledala kako odrastaju, radosno joj trče ususret i vesele se životu. Nije im ga mogla oduzeti.

Zato je moja baka obavila taj krvavi posao, dok je susjeda ronila suze. Rezala im je vratove; uskoro je njihovo bijelo perje bilo zaprljano krvlju. Lepršajući i okrećući se po dvorištu, tražili su spas od smrti, još malo života koji je tek trebao biti pred njima. Baka je rekla susjedi: „Drugi put ćeš to moći učiniti sama." Susjeda je, jecajući, samo kimala.

O ne, nije moja baka zla žena koja nemilosrdno kolje i vješto koristi nož za oduzimanje tuđih života. Iako sam imao potrebu naći krivca za svu bol koju sam morao zatomiti i nikome ju ne priznati, brzo sam shvatio da je problem u onima koji nemaju snage oduprijeti se sudjelovanju u ovakvom sramotnom odnosu prema životinjama, pa tako i u meni i u mojoj slabosti da se tome oduprem.

Pura

Baka je nabavila pure, predivna bića koja smatramo glupima, a zapravo sam vrlo brzo prepoznao njihovu simpatičnu radoznalost, lukavost i volju za životom. Uskoro je postala nezadovoljna količinom jaja koje nesu u odnosu na kokoši. Iako sam u školi već naučio zašto ptice nesu jaja, pokušao sam opravdati baku: da su nam jaja nužna jer bismo inače ostali gladni.

No nismo bili gladni: povrća, žitarica i voća imali smo u izobilju. Shvatio sam da se većina zemlje koju baka naporno obrađuje i hrana koja na njoj izraste iskoriste za prehranu životinja, a ne za nas. Posljedica držanja životinja bili su izmet, smrad i prljavština.

15 KG

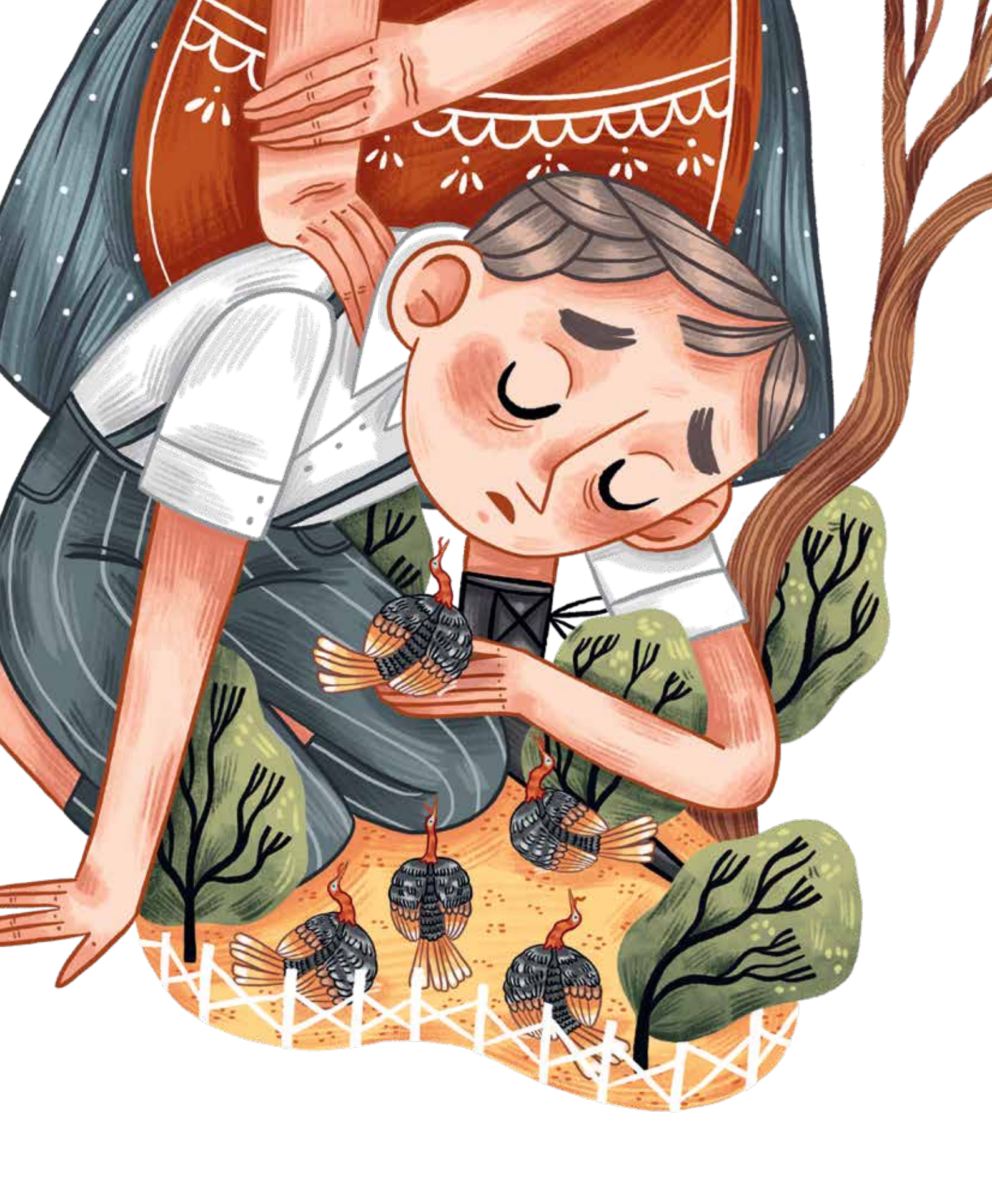

Vratimo se na bakino nezadovoljstvo purama. Ono je završilo nečim za njih pogubnim, a ujedno i mojim izravnim iskustvom u oduzimanju nečijeg života. Baka je rekla da su pure veće i jače od kokoši i da joj treba pomoć, a osim toga, da želi skupiti krv. Dodala je da ide po nož i tanjur, a ja neka odem po jednu puru.

Da odem po puru! Stegnulo mi se grlo. Ja to ne mogu! Koju da izaberem? Nisam se želio niti zapitati… Ušao sam među njih, a one, s obzirom na to da su me poznavale i vjerovale mi, nisu bježale nego su se gurale natječući se koja će mi biti bliže. To je za mene bilo užasavajuće. Osjećao sam se da ih izdajem, a to je bio tek prvi loš osjećaj koji sam „morao" iskusiti. Uzeo sam jednu, jednostavno uzeo, jednostavno joj presudio iako mi ništa nije učinila.

Krenuo sam prema panju na kojem su se nazirali tragovi zasušene krvi, tragovi prijašnjih smaknuća. Baka je već čekala, kao da želi s tim čim prije završiti. Prema bakinim uputama, čvrsto sam ju držao u rukama, tu pticu predivnog perja i simpatičnoga glasa. Baka je zarezala njezin vrat i krv je potekla… gusta i ljepljiva tekućina punila je tanjur.

Mislio sam da će trajati vječno. Zaželio sam da trzanje u mojim rukama prestane. I prestalo je. Njezin život ugasio se, trzanja više nije bilo. Toplina njezina tijela nestajala je. Osjećao sam se poraženo. Bakino hvaljenje nije pomoglo. Ništa nije moglo pomoći, ni meni ni puri čiji sam život oduzeo.

Odluka je pala! Dosta je! Ja više u tome ne sudjelujem, odlučio sam prestati jesti životinje. Ni na koji način nisam više želio biti ni sudac ni ubojica. Nisam htio biti ni hodajuća grobnica, jesti dijelove tijela koje i sam imam, prolijevati krv kakva teče i u mojim žilama. Nisam više htio nikomu nanositi bol, niti da to itko čini u moje ime i za mene.

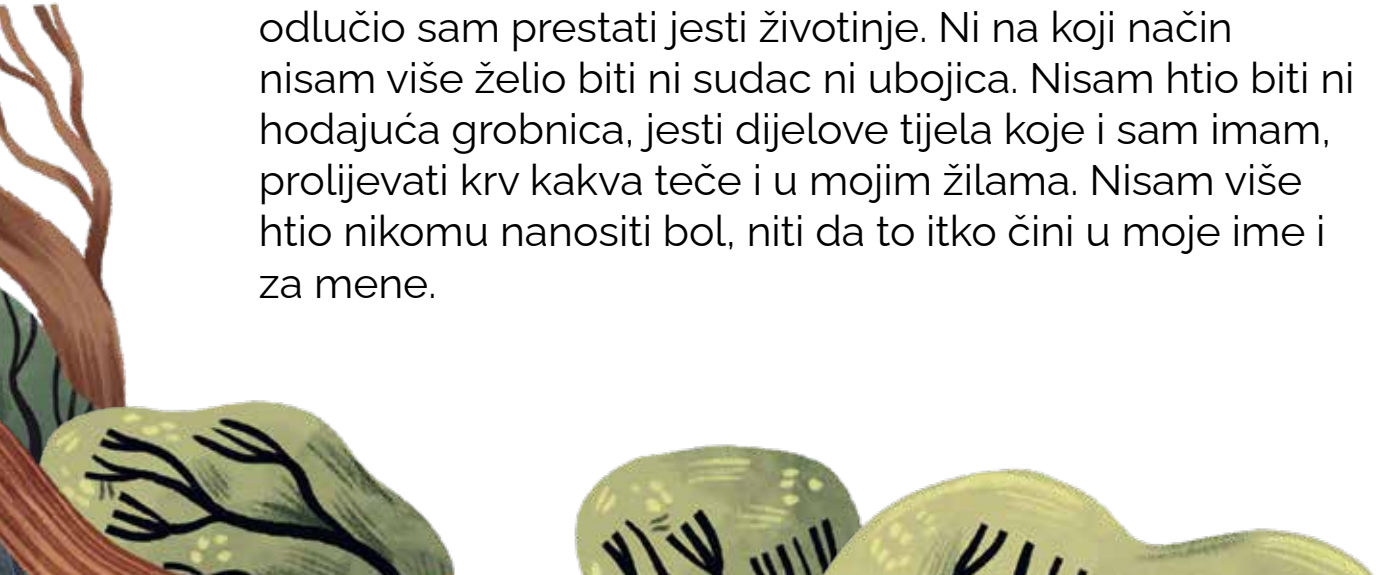

Životinje

Osjećao sam olakšanje i da sam se oslobodio velikoga tereta. Nema više potiskivanja osjećaja, nema više „moranja". Mogu odlučivati prema vlastitu razumu koji mi jasno govori da ono što smatram nepravednim trebam odbiti raditi, a ne tražiti opravdanja.

No tu počinje nova priča – priča o mnogima koji su osuđivali moju odluku, imali predrasude, zastrašivali me lažima da bez mesa neću preživjeti i na druge načine pokušavali me vratiti na „pravi" put. Životinje ne jedem 38 godina. Vegan sam postao prije 25 godina, nakon što sam se riješio još nekih pokušaja pravdavanja i u potpunosti prihvatio činjenicu da životinje nisu tu da bi zadovoljavale naše „potrebe", već da imaju svoje razloge za život koje trebamo poštovati.

Ljudi, psi, svinje, kokoši, mačke, krave i mnoge druge životinjske vrste jednako zaslužuju naše iskreno suosjećanje i dizanje glasa protiv njihova ropstva. Ne trebamo njihovo krzno, perje, vunu, kožu, meso, mlijeko, jaja ni med, ne trebamo raditi pokuse na njima niti ih iskorištavati na bilo koji način. Možemo ih poštovati takve kakve jesu, predivne i jedinstvene.

Nije lako boriti se za slabije, ali trebamo to činiti jer životinje se ne mogu izboriti za sebe.

Ovu knjigu posvećujem životinjama mojega djetinjstva i svim životinjama ovoga svijeta koje doživljavaju istu sudbinu. Cilj mi je inspirirati i motivirati sve oko sebe jer ovaj planet može i mora postati pravednije i ljepše mjesto za život svima. Danas možemo doći do svih informacija kako životinje žive i kako im pomoći. Pozivam sve da ih potražimo i iskoristimo to znanje kako bismo donijeli odluke kojima mijenjamo sebe i svijet.

• • • • •

„Priča sa sela" autobiografska je slikovnica za djecu i odrasle Luke Omana, predsjednika udruge Prijatelja životinja, prve hrvatske udruge za prava životinja, koja kao graničnu godinu postavlja polugodište petog razreda kada ga majka šalje na selo baki. Tada u dječjim očima započinje razotkrivanje nasilja nad životinjama koje je u supermarketima zapakirano u celofanima. Vrata percepcije za tog se dječaka otvaraju.

Neovisno jeste li vršnjak/inja dječaka iz priče ili stariji, prođite kroz sudbine spomenutih životinja. „Priča sa sela" nije samo slikotvorna knjiga; ona je poziv na suosjećanje, na buđenje i na ljubav prema našim sustvorenjima – onima koje osjećaju, dišu i pate, baš kao i mi.

dr. sc. Suzana Marjanić, teoretičarka kritičke animalistike

• • • • •

„Priča sa sela" Luke Omana najpotresniji je tekst koji sam pročitala u proteklih nekoliko godina. Dojam je pojačan fantastičnim ilustracijama Kaje Kajfež koje, osim lijepoga, prikazuju naličje onoga što je mnogim bićima na Zemlji svakodnevica. Mislila sam da je najsnažniji „prosvjed" protiv nas ljudi i našeg postupanja prema drugim bićima s kojima živimo iskazan u nekim mračnim tradicijskim pjesmama i pričama. Lukine priče još su snažnije. Svoje iskrene i potpuno realistične dojmove kada je imao dvanaest godina donosi kao da mu se događaju upravo sada i ovdje. To nije više samo njegova „priča sa sela", već je opis onoga što je svuda oko nas, ali to ne želimo vidjeti.

Dunja Knebl, etnoglazbenica

9 789532 871883